

Minden életkérdés mögött egy hitkérdés áll

■ PÁNGYÁNSZKY ÁGNES

Evangelikus Hittudományi Egyetem
Gyakorlati Tanszék
tanszékvezető, adjunktus
E-mail: agnes.pangyanszky@gmail.com

DOI: 10.61894/LP.2024.99.7.5

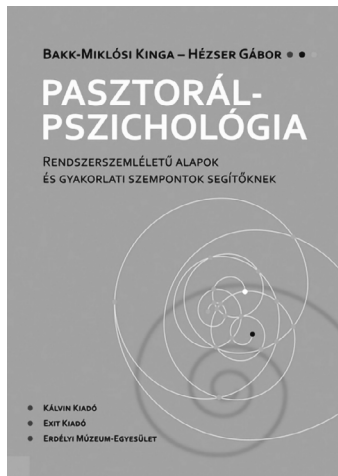
Bakk-Miklósi Kinga – Hézsér Gábor: *Pasztorálpszichológia. Rendszerszemléletű alapok és gyakorlati szempontok segítőknek*. Erdélyi Múzeum-Egyesület – Exit Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2023.

Bakk-Miklósi Kinga és Hézsér Gábor 2023-ban megjelent pasztorálpszichológiai könyve jelentős és átfogó poimenikai munka, amely a szerzők eddigi gazdag és hosszú tudományos pályafutásának kiemelkedő eredménye. Emlékezzünk vissza az 1990-es évek gyakorlati teológiájának útkeresési szakaszaira, különösen Hézsér Gábor *A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve* című művére, amely a teológushallgatók számára akkoriban új perspektívákat nyitott a lelkigondozás területén. Abban az időszakban a poimenika, vagyis a lelkigondozás tudományterületén jelentős dilemmát jelentett a barthi dialektikus teológia alapjaira épülő kérügmaticus lelkigondozás és a pszichológia tudományának keresztény lelkigondozásba történő integrálása közötti választás terhe. Hézsér Gábor 1995-ben megjelent pásztori pszichológiai könyve a Gyökössy Endre által megkezdett úttörő munka folytatásaként jelentős mértékben hozzájárult a poimenika interdiszciplináris meghatározottságának előmozdításához. Az azóta tartó tudományos fejlődés eredményeként, a *Pasztorálpszichológia – Rendszerszemléletű alapok és gyakorlati szempontok segítőknek* című könyv megjelenésével az interdiszciplinaritás kihívásai közepette újabb jelentős mérföldkőhöz érkezett ez a folyamat a teológus Hézsér Gábor és a pszichológus Bakk-Miklósi Kinga közös munkája nyomán.

Már a könyv címadása is jelzi, milyen kontextuális kihívások közepette formálódik ma a pasztorálpszichológia, a keresztény lelkigondozás. A rendszerszemléleti megalapozás az emberre mint pszichoszomatikus-spirituális-szociális egységet megélő egészre tekint, a gyakorlati szempontok pedig segítik elmélet és gyakorlat hatékony integrációját. Azok számára, akik érdeklődnek és nyitottak a teológia interdiszciplináris megközelítésének tanulmányozására, már a cím is különleges vonzerőt jelent, mivel izgalmas tudományterületek kölcsönhatásai közepette merülhetnek el a „létünk adta örök kérdésekben” (8. o.).

Az interdiszciplinaritás hangsúlya a keresztény lelkigondozásban a gyakorlati teológia egészére nézve jelentős szerepet tölt be. A pasztorálpszichológia történetében már az 1920-as évektől elkezdődött az a folyamat, amely a lelkigondozást valláspszichológiai alapokra helyezte. Az Anton Boisen nevéhez köthető Clinical Pastoral Counselling (klinikai lelkigondozói tanácsadás, CPC) mozgalom mind a mai napig meghatározó teológiai képzési formája a keresztény lelkigondozásnak. Emel-

lett azonban a gyakorlati teológia számára a pasztorálpszichológia egy másik speciális jelentőséggel is bír, hiszen ez az interdiszciplináris fejlődés adta az impulzusokat a gyakorlati teológiában a teológiai reflektivitás mai szerepének kialakulásához. A teológiai reflektivitás arra törekszik, hogy az emberi élet eseményei szorosabb értelmezési kapcsolatba kerüljenek a teológiai megértés igényével és folyamatával, ahogyan azt a szerzők is megfogalmazzák: „... minden életkérdés mögött egy hitkérdés, és minden hitkérdés mögött egy életkérdés rejlik.” (9. o.) A teológiai reflektivitás mai kérdésfelvetései a klinikai pasztorációs mozgalom életértelmezési és az interdiszciplinaritás felé való nyitottságából fakadnak. Ezért a *Pasztorálpszichológia* című könyv száz év távlatából fontos ünnepi mérföldköve a klinikai pasztorálpszichológiai mozgalomnak és az interdiszciplinaritás helyének a gyakorlati teológia lelkipásztori szakterületén belül.

A könyv bevezetőjében a szerzők a mai pasztorálpszichológia tudományos alapkritériumait Ludwig von Bertalanffy általános és Niklas Luhmann szociológiai rendszerelmélete alapján határozzák meg. A lineáris megközelítés helyett a szisztematikus megközelítés, valamint a kontingencia, a valószínűtlenség jelenségéből fakadó kommunikációs fejlesztési lehetőség (a valószínűsítésre való törekvés) olyan kihívásokat fogalmaz meg az egyház számára, amelyek sok – jelenleg még közöttünk és bennünk lévő – falat áttörhetnek szolgálatunk visszajelzésen alapuló fejlesztése terén.

Hézszer Gábor és Bakk-Miklósi Kinga munkája az elméleti részben négy fő témát jár körül: az emberkép, a vallásosság, az egzisztenciális témák és a gyakorlati megvalósulás kérdéskörét. Az *emberkép, a betegség és az egészség pasztorálpszichológiai nézete*, valamint *A genderkutató emberképe* című fejezet rámutat azokra a konszenzuspontokra, amelyeket egyfelől a mai keresztény teológia, másfelől a nem teológiai emberképek határoznak meg. Ezek a konszenzuspontok mindig egy kontextuális helyzetet rögzítenek, és megmutatják, hogy ma hogyan alakul ki emberképünk különböző szempontok alapján, milyen teológiai és társadalmi kérdések mentén tematizálódik. Ez az izgalmas vállalkozás fontos információkat nyújt a segítő hivatások, így a lelkipásztorság számára is. Nem utolsósorban hangsúlyozza, hogy a folyamatos teológiai kritikai attitűd elengedhetetlen a lelkipásztorság számára is, ahogyan ezt a szerzők különböző antropológiai megközelítések kapcsolatának variánsai között is meghatározzák. A fejezetben akár a *salutogenesis* egészség–betegség kontinuumának új felfogása, akár a genderkérdések lelkipásztorsági szempontból történő értelmezése mind-mind olyan útjelzők, amelyek egyre közelebb visznek bennünket a kérdéseivel és dilemmáival terhelt és kérdező ember irányába, akivel előzetes preconcepcióink helyett élete valós kérdéseiről beszélhetünk.

A személyiség- és hitfejlődést vizsgáló modellek bemutatásáról szóló rész átfogó tájékoztató pontokat nyújt a témával ismerkedők számára, és értékes további szakirodalmi lehetőségeket ismertet. Izgalmas kérdés, hogy a valláspszichológia és a valláspedagógia/gyülekezetpedagógia hogyan tekint a fáziselméletek által megalkotott szakaszolhatósági kérdésre, és mennyiben lehet akár a rendszer-sezmlélet szempontjából is nagyobb teret adni a kontextualitásnak, gyermekek, fiatalok és felnőttek agenciájának, hangjának és érettségének. Akár a tipologizálás, akár az istenképek, akár az önismeret

► 458

kérdésében is elképzelhető, hogy növekvő kritikai érzékenység fogja övezni vagy már övezi is a kompartmentalizált, fázisokban gondolkodó elméleteket.

A valláspatológiai ismeretek és mai megközelítésük kérdése sarkalatos pontja a lelkipozás mai kihívásainak. Örvendetes, amikor ez a teológiai, lelkipozói képzésekben megjelenik, fontos iránymutató és egyben felszabadító is a lelkipozó számára, hogy a betegség kezelése túlmutat kompetenciájának határain, viszont a felismeréshez és a helyes lelkipozói attitűd formálásához segítséget ad.

Az egzisztenciális témák feldolgozásában a szuicidális állapot és a szuicidum teológiai kifejtése és megértése nem csupán pszichológiai szempontú, de a gyülekezeti közösségek számára is fontos teológiai feladat. Nagy utat járt be a poimenika azért, hogy a legnehezebb emberi élethelyzetekben is érzékeny lelkipozói segítség vehesse körül a bajba jutott embert.

A fejezet további részeiben pasztorálpszichológiai értelmezésben a bűn, a szenvedés és a vigasztalás teológiai kérdései kerülnek elő. Ezekben a kérdésekben a biblikus és teológiai fundamentumok még nagyobb mélységben kerülnek elő, és ezekkel párhuzamosan teológiai reflexió zajlik, ez alapozza meg a lelkipozó feladatát. Mély kifejeződése ennek a folyamatnak, hogy a lelkipozó „feladata a bábáskodás: hozzásegíteni a szenvedőt ahhoz, hogy újra világra jöjjenek személyes üdvtörténetének emlékei” (272. o.).

Az egzisztenciális témákból nem maradt ki korunk egyik trendalkotó kérdése, a spiritualitás sem. Bár definíciók özönéből válogathatunk, a szerzők számára sokkal inkább kihívás az, milyen pasztorálpszichológiai magyarázatot lehet adni a „spirituális jelenségre”, ami oly sokféle formában jelentkezik, és igényli figyelmünket, lelkipozói jelenlétünket. Mert amit kontextuálisan vizsgálunk érdemes a spiritualitással kapcsolatban, az az, hogy milyen lelki folyamatok hívják elő, milyen egzisztenciális kérdések irányítják rá a figyelmet, hogyan hordozza magában lelki gyógyító folyamatként akár a lelki, akár a szomatikus betegségeket. A könyv idekapcsolódó részének kifejtése a spiritualitás mai kérdésvetéseinek (individuális hitforma, teológiai értelmezés, paradigmaváltás, neuroteológia, spiritual care) bemutatásával jó irányítúként szolgálhat a kérdés további vizsgálatához.

A fejezet további témái – a segítő beszélgetés elméletének bemutatása, a család lelkipozásának kérdései, családbiográfiai rekonstrukció, a konfliktusok kérdése, krízisek és traumák, a gyermekek lelkipozása, az öregedés és az öregség, az álom kérdése – mind alapos analízissel és aktuális kérdésvetéssel közelítik meg a témákat.

A fejezet utolsó része a mítoszok, a remitológizáció és rítusrekonstrukció témáját járja körül. Ez utóbbi, a rítusok és a liminalitás kérdése most több szempontból is a gyakorlati teológiai kutatás tárgya, például a konfirmációval vagy akár a lelkeszi szolgálatra történő felkészüléssel kapcsolatban is. Fontos látnunk a rítusok mögött azoknak a kereteknek a jelentőségét, amelyek az emberi élet fordulópontjain a változást, a továbblépést segítik elő. Nagy veszély lehet abban a mai egyházi attitűdben, ami sokszor elhanyagolhatónak tartja a rítusok szerepét, és elfeledkezik a rítusok alapvetően vallásos jellegéről. A rítusok segítenek kifejezni a kifejezhetetlent, és egzisztenciális kérdések megválaszolásában is segítik az embert.

A könyv végén található függelék a megszokott kereteken túl Hézszer Gábor és Bakk-Miklósi Kinga könyvének különlegesen gazdag része. Maga a könyv törzsanyaga hosszú évek tanítási anyagából született, így a függelék tartalmazza azt a gyakorlati leírást, amely a praxis irányába segíti a lelkipozót. Ez a gyakorlati feladatokat tartalmazó rész hiánypótló a pasztorálpszichológiai képzés és így a lelkipozói gyakorlat szempontjából is. Maga a gyakorlati megközelítés is összetett, hiszen nem csupán feladatleírást tartalmaz, hanem a beszélgetésre való elméleti felkészítést is, mint például

a családlátogatás esetében. De nem csupán kazuális lelkigondozói feladatokhoz találunk segédanyagokat, hanem magának a lelkigondozói személyiség kialakulásának is megtalálhatjuk itt a leírását, mint például a konfliktusmoderáció, kríziskezelés. Kiemelten fontos leírást találunk a lelkigondozói segítségnyújtás lehetséges lépéseinek ismertetéséről szuicidális krízis esetén. A gyakorlati megközelítések logikusan követik az elméleti megalapozás struktúráját, és alkalmasak lelkigondozói csoportos, szemináriumi feldolgozásra is.

Bakk-Miklósi Kinga és Hézsér Gábor munkája oktatási folyamatból született összegzés, hosszú évek oktatói gyakorlatából gyűjtött és egységgé szerkesztett „tankönyv”, amely kritikus továbbgondolásra szeretné ösztönözni az olvasót. Ahogyan a szerzők is megfogalmazzák a könyv előszavában: „Nem módszertani útmutató kíván lenni, hanem olyan gondolatokra szeretne ráébreszteni, amelyek individuálisan operacionalizálhatók tudnak válni.” (9. o.)

A 612 oldalas kötet három kiadó – a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, az Exit Kiadó és az Erdélyi Múzeum-Egyesület – közös gondozásában jelent meg 2023-ban.